

С. В. Віднянський

Ліга Націй

ЛІГА НАЦІЙ (англ. League of Nations, франц. Société des Nations) – міжнародна міждержавна організація. Засн. на *Паризькій мирній конференції 1919–20*. Знаходилася у м. Женева (Швейцарія). Її статут, розроблений спец. комісією на чолі з президентом США [Т.-В. Вільсоном](#), схвалений 28 квітня 1919. Його підписали 44 держави, серед них і країни, до складу яких входили укр. землі – Польща, Румунія, Чехо-Словаччина.

Текст статуту, включений до мирних договорів, укладених державами-переможницями у 1-й світ. війні з Німеччиною, Австрією, Болгарією, Угорщиною, Туреччиною, набув чинності 10 січня 1920 (сенат США відмовився від вступу до Л. Н. і ратифікації [Версальського мирного договору](#)). Він передбачав принципи колективної безпеки (спільних дій країн-членів організації проти агресора) та відкритої дипломатії, обмеження озброєнь і відмову від війн як засобу розв'язання міжнародних суперечностей, збереження «вічного миру» і безпеки народів та розвиток співпраці між націями.

Найвищі органи Л. Н.: Асамблея (скликала щорічно), Рада (складалася з постій. та непостій. чл., з часом склад і кількість чл. змінювалися), Постій. секретаріат (його роботу очолював ген. секр.). У структурі Л. Н. також створено Постійну палату міжнар. правосуддя, *Міжнародну організацію праці*, низку постійних та тимчасових комісій. Статутом Л. Н. запроваджено мандатну систему управління колоніальних й підопічних територій, її складовою частиною стала Мандатна комісія.

1920 заявку про вступ до Л. Н. подав уряд УНР, однак країни [Антанти](#) (засновниці Л. Н.) не визнали її суверенності. Безуспішними виявилися й різноманітні звернення до Л. Н. урядів УНР на еміграції та уряду ЗУНР. Лише 23 лютого 1921 у зв'язку з протестом *Є. Петрушевича* Л. Н. визнала, що Галичина не є під суверенністю Польщі, а тимчасово перебуває під окупацією цієї держави до остаточного вирішення її долі й що на цій окупованій території польська влада проводить політику утисків українського населення. Однак уже 14 березня 1923 конференція послів своїм рішенням віддала Галичину Польщі. Одними із завдань Л. Н. були юридична й гуманітарна опіка над біженцями та емігрантами з радянських республік (цим займалася т. зв. Комісія Нансена; див. *Ф. Нансен*), а також захист гарантованими міжнародними договорами прав національних меншин, зокрема щодо українців такі

договори підписали Польща, Румунія та Чехо-Словаччина під час Паризької мирної конференції 1919–20. Провідники українського національно-визвольного руху в цих країнах неодноразово зверталися до Л. Н. із петиціями й скаргами про порушення прав українців на національне освітнє життя, розвиток кооперативного руху в Галичині, ненадання їм автономних прав, з приводу пацифікації на зх.-укр. землях тощо. Українські інтереси захищали Є. Петрушевич, [С. Витвицький](#), *О. Шульгін*, а також українські товариства, що входили у створену для співпраці з Л. Н. та поширення її ідей Міжнародну унію, серед них – Українське товариство для Л. Н. (діяло 1921–24) та Західноукраїнське товариство Л. Н. І хоча українські вимоги переважно залишалися поза увагою Л. Н., однак такі звернення сприяли поширенню інформації про українське питання в міжнародних колах у міжвоєнні роки.

Із проблем життя українців в УСРР у Л. Н. розглядали лише питання, пов'язані з наданням допомоги потерпілим внаслідок голоду 1921–23 та голодомору 1932–33. Провідну роль у Л. Н. відігравали Велика Британія й Франція, що використовували її як інструмент міжнар. політики переможців у 1-й світ. війні для збереження існуючого становища у поділеному ними світі. 1934, після виходу з Л. Н. Німеччини та Японії, її чл. (на запрошення 34-х держав) став СРСР. Л. Н. не змогла створити ефектив. системи міжнар. безпеки, що спричинило поступ. занепад її авторитету. Навіть засудження агресії СРСР проти Фінляндії та виключення зі складу чл. СРСР у грудні 1939 не відродило його. Напередодні 2-ї світової війни Л. Н. фактично зійшла з міжнар. політ. арени. У квітні 1946 на 21-й сесії Ген. асамблеї Л. Н. ця організація самоліквідувалася, а все її майно передано *Організації Об'єднаних Націй*, одним із чл.-засн. якої була УСРР.

Рекомендована література

1. Швагуляк М. М. «Пацифікація». Польська репресивна акція у Галичині 1930 р. і українська суспільність. Л., 1993;
2. Шинкаренко Т. І. Українське питання в Лізі Націй // Вісн. Київ. університету міжнар. відносин. 1997. Вип. 7, ч. 2;
3. Кушнір В. В. Західноукраїнське товариство Ліги Націй (1922–1928) // Вісн. Львів. університету. Сер. істор. 1998. Вип. 33;
4. Колісніченко К. С. Ліга Націй у розвитку міжнародного права. К., 2011.

Бібліографічний опис:

Ліга Націй / С. В. Віднянський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-55423>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).